

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.06-05.02/1/ 033.00.1/Б/ОК9-2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 1

**РОЗШИРЕНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ
з навчальної дисципліни**

«Цивільна безпека та охорона праці»

для студентів освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 033 «Філософія»
освітньо-професійна програма «Масові комунікації. Коучинг та консалтинг»
факультет гірничої справи, природокористування та будівництва
кафедра маркшейдерії

Рекомендовано на засіданні
кафедри маркшейдерії
«28» серпня 2023 р.
протокол № 7

Розробник: к.т.н., доц. кафедри маркшейдерії Іськов С.С.
к.т.н., доц. кафедри маркшейдерії Криворучко А.О.

Житомир
2023

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.06-05.02/1/ 033.00.1/Б/ОК9-2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 2

Змістовий модуль 1. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Тема 1.1. Вступ. Загальні питання, правові та організаційні основи охорони праці

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні розділи дисципліни. Суб'єкти і об'єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці. Закон України «Про охорону праці». Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.

Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.

Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.

Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють в організації.

Фінансування охорони праці. Основні принципи і джерела. Заходи і засоби з охорони праці, витрати на здійснення і придбання яких включаються до валових витрат.

Тема 1.2. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці

Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.

Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права.

Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.06-05.02/1/ 033.00.1/Б/ОК9-2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 3

Тема 1.3. Організація охорони праці на підприємстві. Навчання з питань охорони праці

Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації.

Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.

Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права.

Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.

Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи кабінетів.

Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.

Стимулювання охорони праці.

Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах і під час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Навчання з питань охорони праці посадових осіб.

Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для вихованців, учнів, студентів.

Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи.

Тема 1.4. Профілактика травматизму та професійних захворювань

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Інциденти та невідповідності. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.

Змістовий модуль 2. ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА.

Тема 2.1. Засоби, методи аналізу, принципи здійснення оцінки, класифікація та моніторинг надзвичайних ситуацій.

Поняття про надзвичайні ситуації, їх класифікація і причини виникнення.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.06-05.02/1/ 033.00.1/Б/ОК9-2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 4

Класифікація надзвичайних ситуацій НС техногенного характеру НС природного характеру НС соціально-політичного характеру

Причини виникнення надзвичайних ситуацій аварії і катастрофи (на виробництві, транспорті, інженерних мережах і т.ін.), стихійні лиха (природні катаклізми): землетруси, бурі, урагани, повені, снігові замети і т.ін., епідемії, епізоотії, епіфітотії (значні розповсюдження інфекційних захворювань або уражень відповідно серед людей, сільськогосподарських тварин і рослин), збройні конфлікти та інші фактори соціального і політичного характеру.

НС техногенного характеру.

Наслідки аварій на радіаційно небезпечних об'єктах. Зони радіоактивного зараження на сліді радіоактивної хмари, рівень радіації на сліді радіоактивної хмари.

Наслідки аварій на хімічно-небезпечних об'єктах перевищення нормативних запасів СДОР; Порушення правил транспортування і зберігання СДОР; порушення вимог техніки безпеки під час використання СДОР у виробництві; вихід з ладу окремих агрегатів і трубопроводів; можливі терористичні акти.

Наслідки аварій на вибухо-пожежо-небезпечних об'єктах: повітряна ударна хвиля, можливе і побічне ураження людей уламками зруйнованих будинків, споруд, характеристика травм, радіуси осередку ураження кожної із зон руйнування в залежності від потужності вибуху.

Тема 2.2. Планування заходів, прогнозування обстановки, організація проведення невідкладних та рятувальних робіт. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження.

Захист населення і територій в умовах надзвичайних ситуацій.

Основні принципи і способи захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій. Використання засобів індивідуального та колективного захисту населення.

Класифікація засобів індивідуального захисту (ЗІЗ). Засоби захисту органів дихання, засоби захисту шкіри, медичні засоби захисту. Засоби табельні, виготовлені промисловими підприємствами. Засоби найпростіші, виготовлені з підручних матеріалів.

Характеристика засобів індивідуального захисту. Час захисної дії фільтруючих протигазів. Характеристика промислових протигазів. Характеристика засобів захисту шкіри (ЗЗШ). Характеристика медичних засобів захисту.

Використання засобів колективного захисту. Характеристика засобів колективного захисту. Планувальні та конструктивні рішення сховищ. Системи життєзабезпечення. Протирадіаційні укриття. Планувальні та конструктивні рішення ПРУ.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.06-05.02/1/ 033.00.1/Б/ОК9-2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 5

Організація та проведення евакуаційних заходів захисту населення. Евакуаційні органи, їхні функції й задачі. Порядок проведення евакуації.

Радіаційний, хімічний і біологічний захист населення; режими радіаційного захисту робітників та службовців. Оповіщення населення про надзвичайну ситуацію, порядок надання інформації у сфері цивільного захисту. Дозиметричний і хімічний контроль. Порядок визначення і використання режиму радіаційного захисту робітників та службовців об'єкту.

Тема 2.3. Оцінка готовності об'єкта господарювання до функціонування в умовах надзвичайних ситуацій та принципи її здійснення. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ.

Підвищення стійкості роботи об'єктів господарювання – головний фактор запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Захищеність робітників та службовців від уражаючих факторів надзвичайних ситуацій; здатність інженерно-технічного комплексу об'єкта (будівель, споруд, обладнання та комунально-енергетичних систем) протистояти руйнуючій дії уражаючих факторів аварій, катастроф, стихійного лиха та сучасної зброї; надійність постачання об'єкта електроенергією, водою, паливом, комплектуючими та сировиною; підготовленість об'єкта до проведення аварійно-рятувальних та відбудовних робіт; оперативність управління виробництвом та здійсненням заходів ЦО в надзвичайних ситуаціях.

Норми проектування інженерно-технічних заходів ЦО. Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Забезпечення захист населення та знизити масштаби руйнувань (пожеж, затоплень, заражень).

Підвищення стійкості роботи об'єктів господарювання і галузей економіки. Створення умови для успішного проведення робіт по ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Вимоги до розміщення об'єктів господарювання.

Оцінка стійкості роботи об'єкту господарювання. Послідовність і зміст оцінки стійкості об'єкта. Послідовність оцінки стійкості роботи об'єкта. Оцінка стійкості об'єкта до дії повітряної ударної хвилі. Оцінка стійкості об'єкта в умовах радіоактивного зараження. Оцінка стійкості об'єкта в умовах хімічного зараження.

Зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру.

Тема 2.4. Забезпечення заходів та дій в межах єдиної системи цивільного захисту.

Державна політика у сфері цивільного захисту України в умовах надзвичайних ситуацій. Зовнішні загрози. Внутрішні загрози.

Цивільний захист. Наслідки НС.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.06-05.02/1/ 033.00.1/Б/ОК9-2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 6

Правові й організаційні основи та принципи цивільного захисту. Основа державної політики у сфері захисту населення і територій. Мета державної політики у сфері цивільного захисту. Вирішення проблем природно-техногенної безпеки України. Запобігання виникненню НС Реагування на НС

Принципи цивільного захисту. Єдина державна система цивільного захисту населення і територій. Основні завдання ЄДСЦЗ.

Структура ЄС ЦЗ. Кожна підсистема має чотири рівні: загальнодержавний, регіональний, місцевий і об'єктовий. Склад підсистеми: органи управління ЄС ЦЗ; сили і засоби; резерви матеріальних та фінансових ресурсів; системи зв'язку, оповіщення та інформаційного забезпечення.

Органи управління цивільним захистом та їх функції. Урядовий орган державного нагляду у сфері ЦЗ. Органи оперативного реагування на НС у сфері ЦЗ. Органи мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи та інших НС. Постійні органи управління. Органи повсякденного управління.

Сили цивільного захисту:

а) сил центрального підпорядкування: оперативно-рятувальна служба цивільного захисту; спеціальні (воєнізовані) і спеціалізовані аварійно-рятувальні формування та їх підрозділи; аварійно-відновлювальні служби; авіаційні та піротехнічні підрозділи; формування особливого періоду; підрозділи забезпечення та матеріальних резервів та ін.

б) регіональних і місцевих сил: аварійно-рятувальні формування і підрозділи; спеціалізовані аварійно-рятувальні служби (АРС); сили і засоби місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; сили і засоби підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності і підпорядкування; добровільні рятувальні формування.

Тема 2.5. Дії під час надзвичайних ситуацій різного рівня та захист населення при цьому

Режими функціонування ЄС ЦЗ. Режим повсякденного функціонування; режим підвищеної готовності, режим надзвичайної ситуації, воєнний режим.

Організація цивільного захисту (ЦЗ) на об'єкті господарювання.

Основні заходи у сфері цивільного захисту. Оповіщення та інформування. Спостереження і лабораторний контроль. Укриття населення у захисних спорудах в разі виникнення НС. Здійснення заходів з евакуації населення. Інженерний захист території. Медичний захист населення. Психологічний захист. Біологічний захист. Екологічний захист. Радіаційний і хімічний захист. Захист населення від несприятливих побутових або нестандартних ситуацій.

Державна стандартизація з питань безпеки у НС, експертиза, нагляд і контроль, декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки.